

Česká republika
NÁLEZ
Ústavního soudu

Jménem republiky

Ústavní soud rozhodl v senátě složeném z předsedy Ludvíka Davida (soudce zpravodaj), soudkyně Kateřiny Šimáčkové a soudce Davida Uhlíře o ústavní stížnosti stěžovatelky **M. H.**, ze zákona zastoupené matkou L. H., právně zastoupené JUDr. Věrou Škvorovou, Ph. D., advokátkou se sídlem Praha 2, Francouzská 4, proti rozsudku Krajského soudu v Hradci Králové ze dne 22. 4. 2013 č. j. 21 Co 80/2013-311, proti rozsudku Okresního soudu v Hradci Králové ze dne 10. 12. 2012 č. j. 8 C 42/2011-283 a usnesení Nejvyššího soudu ze dne 19. 9. 2013 č. j. 25 Cdo 1868/2013-330, za účasti **Krajského soudu v Hradci Králové, Okresního soudu v Hradci Králové a Nejvyššího soudu** jako účastníků řízení, a **Fakultní nemocnice Hradec Králové**, se sídlem Hradec Králové, Sokolská 581, jako vedlejšího účastníka řízení, takto:

- I. Rozsudkem Krajského soudu v Hradci Králové ze dne 22. 4. 2013 č. j. 21 Co 80/2013-311, rozsudkem Okresního soudu v Hradci Králové ze dne 10. 12. 2012 č. j. 8 C 42/2011-283, jakož i usnesením Nejvyššího soudu ze dne 19. 9. 2013 č. j. 25 Cdo 1868/2013-330, bylo porušeno základní právo stěžovatelky na spravedlivý proces, zaručené čl. 36 odst. 1 Listiny základních práv a svobod.**
- II. Tato rozhodnutí se proto ruší.**

Odůvodnění:

I.

Shrnutí obsahu ústavní stížnosti

1. Stěžovatelka napadla ústavní stížností podanou dne 25. 10. 2013 výše uvedená rozhodnutí obecných soudů, neboť měla za to, že jimi bylo porušeno její ústavně zaručené právo na spravedlivý proces podle čl. 36 odst. 1 Listiny základních práv a svobod (dále jen „Listina“). Podle stěžovatelky, jež byla zastoupena svou matkou, která zastupováním v řízení o ústavní stížnosti zmocnila advokátku, vykazovala rozhodnutí obecných soudů prvky libovůle. V doplnění podání ze dne 6. 11. 2013 rozšířila petit ústavní stížnosti, vedle napadení rozsudků soudu prvního stupně i soudu odvolacího, i na odmítavé usnesení Nejvyššího soudu, a vůči všem soudům vyslovila opakovaně tytéž námitky, které uvedla ve své shora označené ústavní stížnosti.

2. Dne 24. 6. 2009 se stěžovatelka spolu s dvojčetem narodila paní L. H. ve Fakultní nemocnici v Hradci Králové (dále „nemocnice“ nebo „žalovaná“). Vzhledem k předčasnosti porodu a nízké porodní váze byla stěžovatelka (dále též „žalobkyně“, „dítě“ či „poškozená“) umístěna stejně jako její dvojče ihned po narození do inkubátoru. Pátého dne života se u poškozené objevily zánětlivé ukazatele a o den později byl při lumbální punkci shledán pozitivní nález hnisavé nitrolební infekce. Diagnóza byla stanovena jako infekce nozokomiální nákazou.

3. Podle lékařské zprávy Mgr. L. S., klinické psychologičky, Sdružení léčeben a ozdravoven Trutnov, ze dne 11. 11. 2010 byl psychomotorický vývoj dítěte nerovnoměrný, v důsledku závažného organického poškození mozku celkově v pásmu těžké vývojové retardace (v oblasti hrubé motoriky retardace hluboké). Výsledná úroveň rozvoje schopností bude záviset mimo jiné na vnější stimulaci i na motorickém vývoji.

4. Rodiče poškozené poukazují opakovaně v ústavní stížnosti včetně jejího doplnění na jednání, které se uskutečnilo dne 2. 12. 2009 mezi nimi a vedoucími zaměstnanci žalované nemocnice. Při tomto jednání měli posledně jmenovaní připustit, že nemocniční personál nejedná vždy podle svých povinností vztahujících se k ošetřování dítěte v inkubátoru. Mělo být například doslova řečeno, že „personál je spíš námi pobízen, aby dělal správné věci. Třeba když sestra je unavená, zapomene si vydezinfikovat ruce.“ Z posledně řečeného se v ústavní stížnosti dovozuje, že poškozenou nakazila některá ze zdravotních sester, přičemž po poškozené nelze spravedlivě požadovat, aby prokázání konkrétního jednání zaměstnankyně nemocnice bylo učiněno se stoprocentní jistotou. V každém případě došlo k procesní situaci, za níž strany souhlasně učinily výše citované skutečnosti důkazně nespornými. Toto doznání příčiny zdravotního poškození stěžovatelky však sama nemocnice v průběhu sporu o náhradu škody na zdraví popřela a obecné soudy je řádně důkazně nezhodnotily, čímž zatížily své rozhodování prvkem libovůle.

5. V rámci hodnocení důkazů přitom postačilo zjištění podstatných okolností, které svědčily o takové míře pravděpodobnosti příčinné souvislosti mezi škodlivým následkem a jednáním škůdce, bez níž by k nepříznivému následku nedošlo. Není rozhodné, že existovaly jiné možné příčiny nákazy, které však nebyly prokázány. Samotná matka stěžovatelky nemohla být tzv. endogenním zdrojem nákazy (při porodu) a byla v řízení též vyloučena jako exogenní zdroj nákazy, neboť od porodu až do dne rozvoje nákazy nebyla s poškozenou dcerou v kontaktu; nekojila ji, první kontakt s ní měla až po třetím dni jejího života, který byl stanoven jako den nakažení poškozené bakteriální infekcí. Důkazní řízení se tak mělo omezit co do závěrů, včetně zjištění učiněných znaleckým ústavem, pouze na nepřímé zdroje nákazy, za jejichž vznik může nést odpovědnost žalovaná nemocnice. Jak soud prvního stupně, tak i soud odvolací však nesprávně založily své zamítavé rozsudky také na úvahách o jiných hypotetických zdrojích nákazy včetně matky jako zdroje. I v této podobě vykazují napadená rozhodnutí prvky libovůle; jde tedy o vady rozhodnutí, jež tkví v nesprávném a nepřesvědčivém odůvodnění rozsudků soudů obou stupňů, vycházejícího z nedostatečně zhodnocených důkazů. Při hodnocení důkazů navíc nebylo náležitě přihlédnuto k přiznání odpovědnosti žalovanou nemocnicí.

II.

Průběh řízení před obecnými soudy

6. Ústavní soud vyzdvihl při rekapitulaci průběhu řízení, v němž strana žalující požadovala po žalované nemocnici zaplacení částky 7 548 000 Kč s příslušenstvím (48 000 Kč z titulu bolestného, 750 000 základní výměry se zvýšením na desetinásobek z titulu náhrady za ztížení společenského uplatnění), ty skutečnosti, které byly při dokazování bezprostředním pramenem závěrečných důkazních zjištění obecných soudů jak jednotlivě, tak i ve vzájemných souvislostech.

7. Dne 2. 12. 2009 se uskutečnilo podle zápisu pořízeného právně-kontrolním odborem nemocnice jednání za účasti rodičů poškozené a celkem deseti zaměstnanců nemocnice, z nichž se k situaci vyjadřovali především lékařský náměstek MUDr. P. T., vedoucí oddělení nemocniční hygieny MUDr. E. M. a přednosta dětské kliniky prof. MUDr. M. B., CSc. Při jednání měl být prošetřen rozvoj septického stavu po porodu dcery rodičů M. H., hospitalizované na dětské klinice nemocnice. Jednání proběhlo tak, že matka poškozené pokládala lékařům písemně vypracované otázky (celkem osm), na něž dostávala odpovědi. Zápis nebyl, s výjimkou podpisu náměstka MUDr. T., opatřen doložkou společného schválení či podpisem kohokoli z účastníků jednání.

8. Z jednotlivých odpovědí lze vyjmout, že podle MUDr. M. byla oddělením nemocniční hygieny nákaza řádně podle zákona hlášena epidemiologickému oddělení místně příslušné Krajské hygienické stanice jako nozokomiální (nemocniční). Byla zjištěna jen u poškozené, nikdo další nakažen na klinice nebyl. Bylo konstatováno zachování standardního protiepidemického režimu podle interních nemocničních předpisů (Zdravotnický standard č. 10 - Prevence nozokomiálních nákaz, Pracovní postup zdravotnický č. 5 - Monitorování kvality prostředí ve FN HK). K dotazu matky poškozené uvedl dále MUDr. T., že „v konkrétní situaci nebylo zkoumáno znečištění vzduchu, protože k tomu nebyl racionální důvod“. K následnému dotazu po prevenci výskytu infekce na oddělení odpověděl týž, že pokud se ojedinělé onemocnění tohoto druhu vyskytne, není prováděno plošné šetření. Vychází se z logiky, že mezi okamžikem infekce a klinickým projevem nemoci je určité časové prodloužení (inkubační doba), během něhož se zevní prostředí mění vlivem úklidových a desinfekčních procedur i změn spektra ostatních nemocných. Přednosta dětské kliniky prof. B. k tomu dodal, že cest a možností nákazy je tolik, že je nelze vystopovat. Všechna hygienická a protiepidemická opatření riziko infekce pouze snižují, ale zcela odstranit riziko nákazy nelze. Lékařský náměstek MUDr. T. současně poznamenal, že při nozokomiální naze dojde k interakci řady fenoménů, což nepřímo ukazuje skutečnost, že druhé miminko (dvojče), exponované stejnému prostředí, infekci nedostalo. Podle MUDr. M. se bakterie *Pseudomonas aeruginosa*, jež byla u poškozené zjištěna, vyskytuje jako zdroj nákazy v nemocnici sporadicky. Pozitivní důkaz pochybení neexistuje a posledně jmenovaná i ostatní přítomní zaměstnanci vyjádřili přesvědčení, že nedošlo k zavinění nemocnice či jejímu nesprávnému postupu. Tito zaměstnanci (mj. vrchní sestra kliniky Bc. J. N.) připomněli pravidelné provozní schůzky zdravotnického personálu s důrazem na dodržování hygienického režimu a nepotvrdili domněnku vyslovenou matkou poškozené, že při její návštěvě dcer čtvrtý den po porodu měla sloužící zdravotní sestra bez umytí či desinfekce rukou manipulovat s dítětem jiné matky, umístěným též v inkubátoru.

9. Ve vyjádření nemocnice ke sporu ze dne 14. 2. 2011 se uvádí, že se nepodařilo „prokázat příčinnou souvislost mezi rozvojem infekce u dítěte a pochybením personálu či

selháním hygienicko-protiepidemického řádu oddělení.“ Odmítá se, že by nákaza byla „prokazatelně (...) exogenního původu“ a zapříčiněná zdravotnickým personálem.

10. Znaleckému ústavu – Všeobecné fakultní nemocnici v Praze - byly (vedle odkazu na potřebnost odpovědi na otázky navržené účastníky) položeny soudem prvního stupně v usnesení z 24. 8. 2011 tři otázky, a to a) zda poporodní péče nemocnice probíhala lege artis, b) co bylo příčinou poporodních komplikací u dítěte a c) zda tyto komplikace a zhoršení jeho zdravotního stavu byly následkem nevhodné manipulace s dítětem v inkubátoru.

11. Závěry znaleckého posudku vyhotoveného a uzavřeného 14. 12. 2011 odpovídají na výše popsané otázky takto: (a) poporodní péče byla prováděna lege artis, (b) příčinou komplikací byl rozvoj septického stavu vyvolaného bakterií *Pseudomonas aeruginosa* s následným vznikem zánětu mozkových blan, (c) na otázku nelze spolehlivě odpovědět; z přiložené dokumentace nevyplývá, že bylo s dítětem nevhodně manipulováno.

12. K otázkám stran znalecký ústav zejména uvedl, že „Brána vstupu infekčního agens a tím i mechanismus vzniku infekce nejsou z dokumentace zjištělné.“, že manipulace s dítětem a dodržování hygienicko-epidemiologického režimu nemohou být součástí přiložené dokumentace a že nelze vyloučit jak infekci získanou za porodu (předčasný odtok plodové vody), tak i nákazu vzniklou kterýmkoli mechanismem přenosu v poporodním období. V samotném závěru (odpovědi na otázky žalované) se konstatuje, že i při léčbě lege artis činí mortalita novorozeneckých meningitid vyvolaných bakterií *Pseudomonas aeruginosa* 46 % až 53 %.

13. V dodatcích k posudku se odpovídá zejména na otázky strany žalující tak, že pravděpodobnost novorozenecké sepse různé etiologie stoupá s procentem nezralosti, resp. nízké porodní hmotnosti, že dítěti byla podána po porodu profylakticky antibiotika vzhledem k pozitivitě matky na streptococcus agalactie (GBS), a též se vyjmenovávají nejrozličnější možnosti (zdroje) přenosu nákazy cestami přímými (ruce) i nepřímými (nástroje, pleny, inhalace atd.). Bakterie *Pseudomonas aeruginosa* je podmíněně patogenní bakterie a její přítomnost se u zdravého jedince, např. jako součást běžné střevní flóry, nijak neprojevuje. Podle dostupné zdravotnické dokumentace neuváděla matka dítěte v období hospitalizace žádné zdravotní obtíže, proto v souladu s platnými doporučeními nebylo po uvedené bakterii pátráno.

14. Při jednání dne 22. 8. 2012 byl k důkazu sdělen obsah znaleckého posudku a strany soudem prvního stupně upřesněn pořad zbylé části důkazního řízení.

15. Na pořadu odročeného jednání dne 12. 9. 2012 byl pak výslech matky žalobkyně, která mj. uvedla, že v den svého propuštění z nemocnice (což bylo v neděli, porod byl ve čtvrtek, obě děti zůstaly v inkubátorech) byla navštívit dcery společně se svou matkou a viděla službu konající zdravotní sestru, jak po převzetí mléka od jiné sestry manipulovala s jiným miminkem, aniž si umyla předtím ruce. Ona sama měla první kontakt s dcerami v sobotu, mohla je otvory v inkubátorech pohlédnout po nožičce. Výpověď o manipulaci sestry s dítětem v inkubátoru bez předchozího bezprostředního umytí rukou opakovala se shodným obsahem babička žalobkyně, která situaci podle svých slov viděla za sklem. K důkazu byl dále sdělen obsah (tedy čten, resp. shrnut v podstatných pasážích) zápisu z jednání rodičů s nemocnicí dne 2. 12. 2009 (viz body 7, 8), přečten CD nosič, jenž byl (jak plyne z protokolu o jednání soudu) zhotoven ze

zvukového záznamu pořízeného rodiči poškozené z téhož jednání bez vědomí žalované nemocnice, a ještě před přehráním CD nosiče sdělen obsah přepisu části zvukového záznamu pořízeného (jak již zmíněno) a zčásti přepsaného rodiči poškozené (přepis žurnalizován na č. l. 90 spisu). Pověřená zástupkyně strany žalované zde k dotazu soudu „nesporovala pravost a pravdivost“ obsahu čtených listin a opakovala tak své shodné vyjádření k týmž listinám z předchozího jednání. Podle přepisu záznamu měla „hygienička“ říci, že „*když je sestra unavená, zapomene si vydezinfikovat ruce*“ a že nákazu dítěte způsobil „*pravděpodobně personál*“. Soudce i přítomní účastníci a zástupci poté shodně konstatovali k přehranému zvukovému záznamu na CD nosiči, že nahrávka je pořízena nekvalitně a není srozumitelná; tuto vadu se nepodařilo do skončení dokazování straně žalující napravit.

16. Obsahem závěrečného jednání první instance byl výslech MUDr. M. S., předsedkyně tříčlenné komise, která ústavní znalecký posudek zpracovala. Vyslýchaná uvedla, že okolnost vzniku nákazy v nemocnici neznámá, že nemocnice postupovala vadně. Bakterie žijí všude okolo nás, sterility nelze v běžném životě dosáhnout, nemocniční režim novorozeneckého oddělení slouží k minimalizaci kontaktu s nebezpečnou bakterií. Inkubátor však neslouží k zachování sterilního prostředí, ale k zachování teploty dítěte. Nelze vyloučit nákazu poškozené při porodu, jenž byl prováděn císařským řezem; pravděpodobnost nákazy je tu sice nižší, ale došlo k předčasnému odtoku plodové vody. Nyní již nelze zjistit, zda matka dítěte byla nositelkou bakterie; v době po porodu to bylo možné. K přenosu bakterie může dojít i při dodržení všech protiepidemických norem. Efektivní prevence proti nákaze kojenců v inkubátoru spočívá v „aseptickém způsobu ošetření s využitím všech bariérových ošetřovacích technik“. Význam desinfekce rukou je tu vysoký, míru pravděpodobnosti toho či onoho způsobu nákazy však nelze vyjádřit či zodpovědět, „všechny cesty jsou teoreticky možné“. Nemocnice nebyla povinna učinit žádná opatření ke zjištění, zda je matka před porodem nositelkou bakterie. [Pozn. – k tomu matka poškozené při svém výslechu uvedla, že jí nemocnice „sedm dní před porodem provedla vyšetření a zjistila při něm, že jsem nositelkou streptokoka (...) Všechna ostatní vyšetření jsem měla v pořádku, cítila jsem se zdravá.“]

17. V závěrečném vyjádření tvrdila strana žalující, že účastníci učinili nespornou skutečnost prokázání faktů obsažených v přepise části zvukového záznamu z jednání stran dne 2. 12. 2009 (dále jen „*přepis zvukového záznamu*“). Naopak strana žalovaná popřela, že by přiznala své případné zavinění škody, spočívající v porušování hygienicko-epidemiologických předpisů. Tvrdila, že pouze „nesporovala“ provedené důkazy z důvodů jejich nepodloženosti a neunesení důkazního břemene žalobkyní.

18. Rozsudek Okresního soudu v Hradci Králové ze dne 10. 12. 2012 č. j. 8 C 42/2011-283 zněl ve výrokové části tak, že se žaloba na zaplacení částky ve výši 7 548 000 Kč s příslušenstvím zamítá (I.). Žádný z účastníků nemá právo na náhradu nákladů řízení (II.).

19. V odůvodnění rozsudku se v rámci skutkových zjištění konstatuje na základě znaleckého posudku, že příčinou poporodních komplikací u poškozené byl rozvoj septického stavu vyvolaného bakterií *Pseudomonas aeruginosa* s následným vznikem zánětu mozkových blan.

20. Při právním posouzení věci považoval soud za významné, zda 1) péče poskytnutá žalobkyni byla *lege artis*, 2) zda následky na zdraví žalobkyně vzešly z případného porušení pravidel lékařské vědy jako jeho přímý důsledek, čímž by byla dána odpovědnost za škodu porušením právní povinnosti podle ustanovení § 420 občanského zákoníku (zákon č. 40/1964 Sb. ve znění změn a doplňků, účinného v době vzniku škody, dále jen „obč. zák.“) a zda 3) rozvoj septického stavu vyvolaného bakterií nemá původ v povaze přístroje nebo jiné věci, zejména inkubátoru, tedy zda není dána objektivní odpovědnost podle § 421a obč. zák.

21. Ve vztahu k prvnímu a druhému bodu vycházel soud ze znaleckého závěru o nezejistitelnosti mechanismu vzniku infekce u poškozené a dovedl, že ani okolnost vzniku nákazy v nemocnici neznamená, že by nemocnice postupovala vadně. Specifická aktivní ochrana a podpora rozvoje imunitního systému u nezralých novorozenců neexistuje a obecné postupy (zabezpečení dostatečné výživy, podávání mateřského mléka, zajištění adekvátní tělesné teploty) byly dodržovány. Poporodní péče byla tedy prováděna *lege artis*, nedošlo k porušení právní povinnosti žalovanou, a proto nelze dovést její odpovědnost podle obecného ustanovení § 420 obč. zák.

22. Ani z hlediska případné odpovědnosti podle § 421a obč. zák. nebylo namístě učinit kladný závěr. Škoda na zdraví žalobkyně nevznikla v důsledku okolností zmíněných sub 3); inkubátor kromě toho neslouží k zachování sterilního prostředí, ale k zachování tělesné teploty dítěte, jak uvedeno ve znaleckém posudku.

23. S tvrzeními žalobkyně se soud prvního stupně vypořádal tak, že závěr o nakažení dítěte zdravotní sestrou je pouze teoretický a spekulativní. Z provedených důkazů nevyplývá, že by žalovaná nemocnice „písemně uznala svůj dluh (...)“ či nárok uznala v průběhu řízení“. Soud též odkázal na pravomocný rozsudek prvostupňového Krajského soudu v Hradci Králové ve sporu mezi rodiči žalobkyně a nemocnicí o ochranu osobnosti, vedeném pod sp. zn. 16 C 115/2010, z něhož nelze dovést uznání dluhu z důvodu náhrady škody.

24. K eventualitě hodnocení přepisu zvukového záznamu jako prokázaného shodnými tvrzeními účastníků soud vysvětlil, že teorie procesního práva rozlišuje případy, kdy účastník skutečnost tvrdí, naproti tomu případy, kdy účastník skutečnost „nesporuje“. Z odůvodnění rozsudku je patrné, že soud prvního stupně nepovažoval obsah přepisu zvukového záznamu za produkt shodných tvrzení účastníků ve smyslu § 120 odst. 4 občanského soudního řádu (zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění změn a doplňků, dále jen „o. s. ř.“). Obdobně nepovažoval za prokázané skutečnosti, resp. fragmenty slov či vět, jež byly slyšitelné z nezdařeného zvukového záznamu na CD nosiči.

25. Proti rozsudku okresního soudu podala žalující strana odvolání, v němž žádala, aby odvolací soud změnil rozsudek soudu prvního stupně tak, že žalobě bude v celém rozsahu vyhověno. Podle odvolacích námitek soud prvního stupně favorizoval závěry důkazu znaleckým posudkem nad skutečnostmi, jež ve svém souhrnu prokazují nakažení žalobkyně jako následek porušení povinností při manipulaci s poškozenou v inkubátoru. Žádný z účastníků nevedl dokazování tím směrem, že by snad zdrojem nákazy byla matka při porodu; to byla jen eventualita vyslovená ve znaleckém posudku. Otázkou zůstaly nepřímé zdroje nákazy, za jejichž konkrétní existenci nese odpovědnost žalovaná. Žalující strana prokázala, že v době umístění dítěte v inkubátoru porušoval ošetřující

personál hygienicko-epidemiologické předpisy na oddělení, a to manipulací s kojenci v inkubátoru bez předchozí desinfekce rukou.

26. Odpovědi na tato tvrzení žalující strana v prvostupňovém rozsudku postrádá. Přitom v maximálně možné míře unesla důkazní břemeno o prokázání jím tvrzeného zdroje nákazy. Stalo se tak v takové míře, jakou lze požadovat v medicínském sporu, v němž má poškozený obvykle k dispozici jednoznačné informace a poznatky jen o negativním následku na zdraví, zatímco tvrzení o příčinách poškození zdraví je možné pouze dedukovat z informací, stran nichž je co do rozsahu a pravdivosti poškozený paradoxně odkázán na samotného škůdce.

27. Žaloba však prokázala, že v době umístění poškozené v inkubátoru bylo praxí, že sestry sahaly do inkubátoru bez vydesinfikovaných rukou. Kromě výpovědi svědkyň L. H. a J. G. (matky a babičky poškozené) došlo v tomto směru k přímému doznání žalované nemocnice, že k tomuto selhávání personálu při manipulaci s dětmi v inkubátoru docházelo. Přepis zvukového záznamu jednání stran ze dne 2. 12. 2009 totiž učinily strany při jednání soudu nesporným. Výsledkem celkového zhodnocení skutkového stavu z hlediska příčinné souvislosti mezi jednáním žalované a nepříznivým následkem na zdraví žalobkyně měl tedy být závěr o prokázání příčinné souvislosti mimo rozumnou pochybnost, jakož i v požadované míře přesvědčivosti a pravděpodobnosti. Adekvátní závěry však v napadeném rozsudku chybí.

28. Žalovaná nemocnice měla ve vyjádření k odvolání za to, že žalobkyně neuvádí žádné nové skutečnosti, s nimiž by se soud prvního stupně nevypořádal. Zdroj nákazy nebyl zjištěn a nebylo prokázáno údajné nedodržení hygienicko-epidemiologických předpisů. Kdyby tomu tak bylo, neomezil by se s vysokou pravděpodobností výskyt nozokomiální infekce na jediný případ.

29. Při jednání dne 2. 12. 2009 žalovaná porušení hygienicko-epidemiologického provozního řádu nedoznala, ale „diskutovala o možných cestách přenosu nákazy“. Za tvrzené doznání nelze považovat reakci právní zástupkyně žalované nemocnice při jednání soudu (ve dnech 22. 8. a 12. 9. 2012, pozn. ÚS), neboť k ní byla donucena soustředěným verbálním nátlakem. Otázkou též je, zda skutečným účelem dotazů kladených rodiči žalobkyně již při jednání dne 2. 12. 2009 bylo získání relevantních informací, nebo pouze přivedení dialogu do krajních mezí. Nahrávka z tohoto jednání, resp. její přeepsaná část vytržená z kontextu, obojí pořízeno bez vědomí a souhlasu přítomných, nemohou obstát jako důkaz a nemohou být učiněny mezi stranami nespornými. Existenci příčinné souvislosti mezi protiprávním úkonem a vznikem škody je nutné prokázat s vysokou pravděpodobností hraničící s jistotou, což se nestalo.

30. Odvolací soud poté bez doplnění dokazování vyhlásil dne 22. 4. 2013 pod č. j. 21 Co 80/2013-311 rozsudek, jímž ve výroku I. potvrdil rozsudek soudu prvního stupně a ve výroku II. vyslovil, že žádný z účastníků nemá právo na náhradu nákladů odvolacího řízení.

31. Odůvodnění rozsudku přisvědčuje argumentům první instance stran závěrů o neprokázání případného deliktu žalované a tedy neexistenci její odpovědnosti za vzniklou škodu. Zabývá se též odvolacími námitkami strany žalující. Odvolací soud, podle vlastních slov s odkazem na judikát Nejvyššího soudu sp. zn. 21 Cdo 1009/98 (Rc č. 39/1999 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek Nejvyššího soudu) o přípustnosti

důkazu, „ponechal stranou zákonnost“ důkazu přepisem zvukového záznamu ze dne 2. 12. 2009, který byl soudem prvního stupně proveden. Zaměřil se na vysvětlení obsahu přepisu; připustil, že žalovaný „zpočátku nespороval“, že jednání proběhlo a zazněla na něm slova zachycená v přepise, z vyjádření „blíže neurčeného zaměstnance žalovaného“ zachyceného v přepise však podle soudu nelze dovozovat doznání žalovaného ani to, že by došlo k porušení hygienicko-protepidemického provozního řádu a režimu při manipulaci s dítětem. Ze zápisu o jednání ze dne 2. 12. 2009 (b. 7, 8, pořizeno nemocnicí) nevyplývá, že by kdokoli z jeho účastníků byl přítomen porušení provozního předpisu a že by prohlásil, že k takovému porušení došlo.

32. I kdyby tedy, jak se uvádí v přepise zvukového záznamu, byla zodpovězena otázka „*Takže ji nakazil personál*“ slovy „*Pravděpodobně to tak je*“, a tento záznam by byl autentický, nelze to hodnotit jinak, než jako připuštění možnosti zdroje nákazy, což je ve shodě se znaleckým posudkem. Není to však důkaz o konkrétním porušení právní povinnosti vůči poškozené.

33. Žalobkyně se poté dovolala a opětovně namítla nesprávné důkazní hodnocení přepisu zvukového záznamu. Nemocnice ve vyjádření k dovolání negovala předmětný přepis jako důkaz o konkrétním porušení právní povinnosti a odkázala na rozsudky nižších instancí, jež považovala za věcně správné.

34. Nejvyšší soud usnesením ze dne 19. 9. 2013 č. j. 25 Cdo 1868/2013-330 dovolání žalobkyně odmítl. Dovedil, že dovolatelkou formulované právní otázky vycházejí z odlišného skutkového stavu než je ten, který zjistily soudy obou stupňů a jehož správnost dovolací soud nemůže přezkoumávat. Na tomto závěru pak postavil, s odkazem na nižší instance, konstatování o nedostatku prokázání protiprávního jednání žalované, jež by bylo v příčinné souvislosti se vznikem škody.

35. Ještě před řízením o náhradu škody na zdraví bylo zahájeno (27. 5. 2010) i ukončeno rozsudkem prvostupňového Krajského soudu v Hradci Králové ze dne 11. 2. 2011 č. j. 16 C 115/2010-122, který nabyl právní moc 2. 4. 2011, řízení, v němž žalobci, rodiče poškozené L. a B. H., požadovali zadostiučnění z titulu ochrany osobnosti s ohledem na zásah do soukromého a rodinného života v důsledku poškození zdraví své dcery po porodu (§ 11 a násl. obč. zák.). Soud uložil žalované nemocnici zaplatit každému ze žalobců ve třech splátkách částku 1 500 000 Kč, celkem tedy oběma dvojnásobek této částky. Co do téže částky požadované každým ze žalobců byla žaloba zamítnuta. Nemocnice nepodala proti rozsudku odvolání; v řízení akceptovala osobnostní újmu žalobců, nikoli však svou odpovědnost z titulu škody na zdraví.

III.

Podmínky řízení

36. Ústavní stížnost je přípustná (§ 75 odst. 1 a contrario zákona č. 182/1993 Sb., o Ústavním soudu, ve znění pozdějších předpisů; dále jen „zákon o Ústavním soudu“). Byla podána v otevřené lhůtě (§ 72 odst. 3 zákona o Ústavním soudu) a splňuje i ostatní náležitosti vyžadované zákonem [§ 30 odst. 1, § 34, § 72 odst. 1 písm. a) zákona o Ústavním soudu]. Poněvadž Ústavní soud neshledal důvody pro odmítnutí ústavní stížnosti pro nepřípustnost či zjevnou neopodstatněnost ve smyslu § 43 citovaného

zákona, připustil ji k meritornímu projednání, aniž by považoval za nezbytné nařídit jednání (§ 44 zákona o Ústavním soudu).

IV.

Vyjádření účastníků a vyžádané důkazní materiály

37. Okresní soud v Hradci Králové ve vyjádření odkázal na odůvodnění svého rozsudku, s nímž se plně ztotožnil. Totéž učinil Krajský soud v Hradci Králové, aniž by chtěl cokoli k věci dodat. Nejvyšší soud ve svém vyjádření k věci rekapituloval námitky žalobkyně jako dovolatelky, z jejich kontextu dovedl, že se jedná o námitky skutkové, a proto uzavřel, že dovolání bylo oprávněně odmítnuto; navrhl současně, aby byla ústavní stížnost žalobkyně zamítnuta.

38. Fakultní nemocnice Hradec Králové se, ač uvědoměna, k ústavní stížnosti nevyjádřila a svého postavení vedlejšího účastníka řízení o ústavní stížnosti se nevzdala.

39. Ústavní soud si vyžádal od Okresního soudu v Hradci Králové nalézací spis v předmětné věci o náhradu škody na zdraví sp. zn. 8 C 42/2011, který učinil předmětem svého přezkumu. Současně si vyžádal od Krajského soudu v Hradci Králové spis zn. 16 C 115/2010, v němž bylo rozhodováno o nároku rodičů žalobkyně na ochranu osobnosti.

40. K výzvě Ústavního soudu zaslala zástupkyně strany žalující lékařskou zprávu o zdravotním stavu poškozené, datovanou dnem 29. 4. 2015. Zprávu podalo Dětské centrum ve Dvoře Králové nad Labem, kam byla poškozená převezena z dětské kliniky nemocnice dne 11. 9. 2009 (nar. 24. 6. 2009). Podle zprávy je M. H. imobilní, upoutaná na lůžko, s nutností polohování hlavy. Verbálně nekomunikuje, pozná blízké osoby po hlase, dokáže navázat oční kontakt. Ze zprávy plyne nezbytnost permanentní péče o dítě při všech životních funkcích, se speciálně připravenou výživou. Pobyt dítěte ve zdravotnickém zařízení skončil dne 15. 4. 2015; toho dne byla nezletilá předána rodičům na jejich žádost do domácí péče.

V.

Ústavněprávní dimenze posuzované věci

41. Role Ústavního soudu v řízení o ústavní stížnosti spočívá v ochraně ústavnosti, nikoli zákonitosti [čl. 83, čl. 87 odst. 1 písm. d) Ústavy České republiky]. Ústavní soud není zásadně povolán k přezkumu aplikace podústavního práva a může tak činit jen tehdy, jestliže současně shledá porušení základního práva nebo svobody. Porušení norem podústavního práva, a to včetně norem upravujících horizontální (soukromoprávní) právní vztahy, v nichž mají jejich subjekty rovné právní postavení (mezi něž náleží i posuzovaný případ), dosáhne intenzity ústavněprávního přezkumu, jestliže dojde k porušení některé z těchto norem v důsledku svévole (např. nerespektováním kogentní normy) anebo v důsledku interpretace, jež je v extrémním rozporu s principy spravedlnosti. Takový stav pak zakládá dotčení na základním právu nebo svobodě [nález Ústavního soudu ze dne 2. 3. 2000 sp. zn. III. ÚS 269/99 (N 33/17 SbNU 235)].

42. Ústavní soud má za to, že takto charakterizovaný stav posuzovaná věc naplnila. Zdůrazňuje současně, že jeho úkolem není rozhodnout ve sporu mezi účastníky, ale zhodnotit existenci zásahu do základního práva stěžovatelky (intenzitu tohoto zásahu). Mezi oprávnění tohoto nenáleží ani vyjadřovat se – zejména ne ve fázi, v jaké se řízení před obecnými soudy bude po zrušení ve výroku I. vypočtených rozhodnutí nacházet – ke hmotněprávní stránce sporu a ani k obsahu těch skutečností, jež považuje strana žalující za rozhodné a k nimž bylo dosud prováděno dokazování (skutkový děj, který vedl k nákaze stěžovatelky a jejímu následnému zdravotnímu poškození). Ač Ústavní soud nemohl při úvahách o intenzitě porušení základního práva odhlédnout od závažnosti poškození zdraví stěžovatelky a výše požadované náhrady škody, předmětem následujících úvah Ústavního soudu zůstávají především právní otázky (ne)dodržení garancí, jež v intencích ustanovení čl. 36 odst. 1 Listiny účastníkům řízení poskytují normy upravující průběh civilního procesu, zde konkrétně jeho důkazní části. Právě z tohoto důvodu Ústavnímu soudu nezbylo, než se v míře větší než obvyklé (přiměřeně přizpůsobené též rozsahu námitek stěžovatelky) věnovat interpretaci relevantního textu o. s. ř. o dokazování (b. 46-51 a posléze v konkretizované podobě jeho aplikaci v řízení).

V. a) Východiska ústavněprávního přezkumu

43. Výchozími materiálními prameny posouzení ústavněprávních aspektů věci jsou především ustanovení čl. 31 Listiny zaručující každému právo na ochranu zdraví, čl. 4 Úmluvy o lidských právech a biomedicíně (Úmluva na ochranu lidských práv a důstojnosti lidské bytosti v souvislosti s aplikací biologie a medicíny, vyhlášená pod č. 96/2001 Sb. m. s.) jako součástí ústavního pořádku, podle něhož se musí každý zdravotnický zákrok provádět v souladu s příslušnými profesními povinnostmi a standardy, a ustanovení § 15 odst. 1 zákona č. 258/2000 Sb., o ochraně veřejného zdraví a o změně některých souvisejících zákonů, ve znění dalších předpisů, podle něhož je poskytovatel zdravotních služeb povinen činit hygienická a protiepidemická opatření k předcházení vzniku a šíření nemocničních nákaz; jde o nákazu vnitřního (exogenního) nebo vnějšího (endogenního) původu, která vznikla v příčinné souvislosti s pobytem nebo výkony prováděnými ve zdravotnickém zařízení.

44. V rovině podústavních předpisů byla obecnými soudy použita ustanovení § 415, § 420 a § 421a obč. zák. o odpovědnosti za škodu, tedy právní normy účinné v době, kdy ke škodě na zdraví došlo. Bezprostředním předmětem ústavněprávního přezkumu se však stala aplikace a interpretace podústavních norem upravujících procesněprávní dimenzi věci.

45. Podle čl. 36 odst. 1 Listiny se může každý domáhat stanoveným postupem svého práva u nezávislého a nestranného soudu a ve stanovených případech u jiného orgánu. Právo na spravedlivý proces se realizuje za pomoci procesních pravidel, jejichž smyslem a účelem je mj. učinit soudní řízení předvídatelným a transparentním tak, aby byla za nezbytné účasti a součinnosti procesních stran zjištěna objektivní pravda. Právní normy regulující důkazní fázi řízení si kladou též za cíl usnadnit dokazování bez negativního vlivu na pravdivost důkazních zjištění.

46. V nálezu ze dne 20. 2. 2007 sp. zn. II. ÚS 566/06 (N 32/44 SbNU 393) se postuluje, že do myšlenkových operací soudce, resp. do jejich konečného výsledku v podobě rozhodnutí Ústavní soud svou kasační pravomocí zasáhne jen tehdy, jestliže

zjistí extrémní exces při realizaci důkazního procesu, spočívající v racionálně neobhajtelném úsudku soudce o relaci mezi provedenými důkazy a z nich vyvozenými skutkovými zjištěními (podobně viz nálezy sp. zn. II. ÚS 182/02, II. ÚS 539/02 a další).

47. Jedním ze zákonných ustanovení, kladoucích si za cíl zjednodušení (kontradiktorního) důkazního procesu, byl § 120 odst. 4 o. s. ř. (ve znění účinném v době vzniku škody; s účinností od 1. 1. 2014 je po vypuštění dosavadního odst. 3 § 120 o. s. ř., k němuž došlo zákonem č. 293/2013 Sb., o změně občanského soudního řádu a některých dalších zákonů, vydaného v návaznosti na zákon č. 292/2013 Sb., o zvláštních řízeních soudních, též text obsahem § 120 odst. 3 o. s. ř.), jenž zněl takto:

Soud může též vzít za svá skutková zjištění shodná tvrzení účastníků.

V. b) Interpretace rozhodného ustanovení

48. Někdejší „prvotní“ výklad ustanovení o. s. ř. s tímto účelem (v zákoně č. 519/1991 Sb., kterým se mění a doplňuje občanský soudní řád a notářský řád, se objevuje v ustanovení § 120 odst. 1 in fine tato věta: „Jestliže tvrzení účastníků o skutečnostech jsou shodná, může se soud omezit při zjištění skutkového stavu na tato nesporná tvrzení.“) přikládal předestřenému textu imperativní význam. A. Winterová ve stati Hledání pravdy v civilním procesu (Právnická fakulta Univerzity Karlovy 1348-1998. Jubilejní sborník. Karolinum, Praha 1998, s. 69) tvrdila, že ve sporném řízení je výslovné doznání účastníků o pravdivosti jisté skutečnosti pro soud závazné a soud je zproštěn povinnosti si – ve sporném řízení – pravdivost jinak ověřit. Stejným směrem krácel později K. Svoboda, jenž v monografii Dokazování (Praha: ASPI – Wolters Kluwer, 2009, s. 66) uvedl, že z dikce § 120 odst. 4 o. s. ř. se sice může zdát, že soud, pokud se mu zlíbí, nemusí ze shodných tvrzení vyjít a může shodně tvrzenou skutečnost o své vůli dokazovat, ve skutečnosti však může zpochybnit shodné tvrzení účastníků jen výjimečně, a to pouze v nesporných řízeních.

49. Aniž by došlo k - i následnému – důkladnějšímu prověření výše citovaných tezí judikaturou, vydala se postupně interpretační praxe obecných soudů jinou cestou. Stále v těchto pasážích relevantní komentář (Drápal, L., Bureš, J. a kol. Občanský soudní řád I. § 1 až 200za. Komentář. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2009, s. 866, 867) dovedl, že „Shodná tvrzení účastníků samozřejmě nejsou pro soud závazná potud, že by skutečnosti, kterých se tato tvrzení týkají, nemohl učinit předmětem dokazování. Zejména tam, kde rozhodnutí soudu má být v souladu s hmotným právem kogentní povahy, musí být soudu umožněno, aby prostřednictvím dokazování ověřil pravdivost těchto tvrzení, která ostatně mohou být účastníky odvolána v průběhu dalšího řízení.“ Tomuto stanovisku s několikaletým odstupem bez dalšího přitakal jiný komentář k o. s. ř. (Svoboda, K., Smolík, P., Levý, J., Šínová, R. a kol. Občanský soudní řád. Komentář. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013, s. 434). Ten navíc s odkazem na závěry rozsudku Nejvyššího soudu sp. zn. 22 Cdo 3251/2006 (publikován v Soudních rozhledech č. 12/2008, s. 444) připojil tezi, podle níž uvedou-li účastníci shodná tvrzení o téže rozhodné skutečnosti, neznamená to, že by později v průběhu řízení nemohli svá tvrzení změnit.

50. Vrchní soud v Praze v rozsudku ze dne 8. 1. 2013 sp. zn. 2 Cmo 411/2012 uvedl, že pro fikci pravdivosti shodných skutečností nestačí, že se účastník proti určitému

tvrzení nebrání (nesporuje je), ale musí výslovně prohlásit, že je činí nesporným. I toto prohlášení však může být odvoláno [viz Jirsa, J., Doležal, M., Vančurová, K. a kol. Občanské soudní řízení. Soudcovský komentář. Kniha II. § 79-180 o. s. ř. HBT, K. Havlíček (ed.), Praha 2014, s. 288].

51. Ústavní soud se při svém přezkumu necítí být oprávněn interpretovat předmětné ustanovení zásadně jinak, než se naposledy uvádí. Výklad podústavního práva je doménou obecných soudů. Ústavní soud by je přiměl ke změně pouze tehdy, jestliže by jejich interpretace vlastních normativních nástrojů dosáhla hranice ústavní nonkonformity. Tak tomu v popsané situaci není: předmětný výklad § 120 odst. 4 o. s. ř. je, řečeno jazykem teleologické metody, „aktuálním objektivním“ výkladem a v jeho prospěch svědčí v neposlední řadě též interpretace gramatická, podle níž dává použití slovesa „*může*“ v zákonném textu diskreční prostor soudům pro jiné než kogentní řešení (podle něhož by byl soud povinen shodné tvrzení účastníků „mechanicky“ převzít). Obecné soudy byly tedy v posuzované věci oprávněny uzavřít, že obsah přepisu zvukového záznamu nepředstavuje *shodná tvrzení* účastníků, jež by měly právě *podle § 120 odst. 4 o. s. ř.* převzít jako svá skutková zjištění.

V. c) Dokazování před obecnými instancemi

52. Soud prvního stupně provedl důkaz čtením přepisu zvukového záznamu části jednání mezi rodiči poškozené a zástupci nemocnice z 2. 12. 2009 (viz bod 17) bez toho, že by eventuálně samostatným usnesením rozhodl a odůvodnil, proč je tento důkaz přípustný. Způsob jeho pořízení (bez souhlasu osob jednajících za nemocnici) přitom potřebu takového usnesení vyvolal. Po čtení přepisu zvukového záznamu se posléze též soud pokusil verifikovat jeho obsah důkazem dalším, a sice reprodukcí zvukového záznamu z předmětného jednání; tento důkaz ve formě CD nosiče navrhovala, předložila a trvala na něm strana žalující. To se však nezdařilo, neboť provedená reprodukce záznamu se ukázala být zvukově nedostatečně srozumitelnou, fragmentární a tedy z pohledu verbálního obsahu celkově nerozlišitelnou.

53. V odůvodnění prvostupňového rozsudku se následně soud nevypořádal s *důkazním stavem vzniklým poté, co byl sdělen obsah přepisu zvukového záznamu* a nepodařilo se tento zvukový záznam či ještě rozsáhlejší pasáže z jednání stran přehrát. Hodnocení důkazů tak postrádá nejen vyřešení otázky přípustnosti prvního z uvedených důkazů, ale též obsahově konzistentní závěr o (ne)unesení důkazního břemene žalobkyní stran skutečností obsažených v přepisu zvukového záznamu, ač byl tento přepis k důkazu čten. Namísto toho se soud spokojil bez řádného odůvodnění s konstatováním, že nepovažuje obsah přepisu zvukového záznamu za prokázaný.

54. Odvolací soud nepřikročil k doplnění dokazování, sdílel tedy výstupy z provedených důkazů se soudem prvního stupně a byl v zásadě vázán jeho důkazními zjištěními. V relaci k přepisu zvukového záznamu a záznamu samotnému však o své vůli provedl v odůvodnění potvrzujícího rozsudku jakousi konkretizaci důkazních zjištění soudu prvního stupně, tedy vlastně nápravu procesní vady dosud neodstraněné, a dokazování opakovaně a souhrnně zhodnotil, jak bude dále uvedeno (mohl přitom konstatovat též nepřezkoumatelnost napadeného rozsudku v této pasáži).

55. Odvolací soud přisvědčil soudu prvního stupně, že přepis zvukového záznamu není důkazem získaným shodnými tvrzeními stran. Neuposoudil ani tento přepis jako nepřipustný důkaz, ač byl pořízen bez svolení jednajících osob (i v civilních věcech však může být takový důkaz, potenciálně zasahující přinejmenším do základního práva na ochranu soukromí podle čl. 10 odst. 2 Listiny, použit – srov. náleze Ústavního soudu ze dne 9. 12. 2014 sp. zn. II. ÚS 1774/14). Nezpochybnil jednoznačně ani věrohodnost tohoto důkazu. Sice se jí dotkl konstatováním, že na přepisu zvukového záznamu nebo snad jeho části (zpočátku je zřejmé, že hovořila osoba označená jako hygienička - vedoucí oddělení nemocniční hygieny) se vyjadřuje blíže neurčený zaměstnanec nemocnice, poté však přešel k vlastnímu hodnocení obsahu přepisu a dovedl, že se v něm připouští možnost zdroje nákazy, nikoli však konkrétní porušení právní povinnosti žalovanou. Současně uvedl, že tento jeho závěr je „ve shodě se znaleckým posudkem“, což je však argument postrádající opodstatnění.

56. Přezkumná instance totiž srovnává, co srovnáno nebylo, neboť (1) posudek znaleckého ústavu z přepisu zvukového záznamu vůbec nevycházel. Znalecký ústav reagoval písemně i při výslechu zpracovatelů před soudem výhradně na obsah zdravotnické dokumentace o poškozené a na otázky položené soudem a účastníky, zejména stranou žalující. O přepise zvukového záznamu není ve znaleckém posudku žádná zmínka. A kromě toho (2) nelze ztratit ze zřetele, že podle protokolu o jednání ze dne 10. 12. 2012 odpověděla vyslychaná spolupracovatelka posudku MUDr. S. na otázku, jaký má význam desinfekce rukou při prevenci nozokomiální nákazy, slovem „vysokou“ (jde o nepřesnou protokolaci namísto správného tvaru adjektiva „vysoký“, protokolace však zůstala neopravena). Znalecký posudek byl přitom pro výsledek sporu klíčovým důkazem.

57. Účastníci řízení mají základní právo na spravedlivý proces. Mají právo na transparentní, důkazně kompletní a přesvědčivý průběh řízení, a tedy i na to, že zazní-li při dokazování závažné skutečnosti, soud se s nimi musí náležitě vypořádat. V dané situaci nehraje ani podstatnou roli, že zástupkyně žalobkyně nenavrhl důkaz doplněním znaleckého posudku o reakci na obsah přepisu zvukového záznamu. Soud prvního stupně a podle své vlastní úvahy i soud odvolací byly v nyní posuzované věci povinny postupem podle ustanovení § 120 odst. 2 o. s. ř., jež jim propůjčuje potřebnou diskreci při postupu v důkazním řízení, vyplnit vzniklou důkazní mezeru a uložit znaleckému ústavu, aby se k obsahu přepisu zvukového záznamu i v kontextu svých závěrů s žádoucí podrobností vyjádřil.

58. Ústavní soud již mnohokrát a opakovaně vyložil, jaká je jeho přezkumná pozice při posuzování průběhu důkazního řízení a hodnocení jeho výsledků. Může jen znovu konstatovat, že v zásadě ponechává obojí obecným soudům, jak to poprvé deklaroval v nálezu ze dne 1. 2. 1994 sp. zn. III. ÚS 23/93 (N 5/1 SbNU 41). Během dokazování však nelze vyloučit výskyt procesních vad, jež za předpokladu intenzity dosahující úrovně ústavněprávního přezkumu nemohou uniknout jeho pozornosti. Patří k nim i kolize obsahu důkazů, resp. důkazních zjištění a jejich formulace v odůvodnění rozhodnutí s právními závěry, které jsou na základě důkazní materie vyvozovány. V této věci se jedná o stav, při němž na straně jedné byly navrženy a dostupné důkazy (téměř) provedeny, na straně druhé však zůstal akceptován obsahově kontroverzní a zásadní důkaz (přepis zvukového záznamu), jenž však nebyl náležitě zhodnocen a především nebyl předestřen znaleckému ústavu, aby jej učinil předmětem svého posudku. Takto vzniklé pochybení obecných soudů vybočilo z mezí ústavní konformity.

59. Soud prvního stupně i soud odvolací, jenž samostatně přikročil k hodnocení důkazů, si položily otázky o místu vzniku infekce, k němuž došlo prokazatelně v nemocnici, o tom, zda byla infekce okamžitě zjištěna a dostatečně léčena a též o jednotlivých možnostech vzniku nozokomiální infekce včetně eventuality podílu zdravotnického personálu na něm. Znalecký posudek, z něhož oba soudy při hodnocení důkazů vycházely především, zodpověděl všechny položené otázky ve prospěch strany žalované. Znalecký ústav však čerpal při vypracování posudku výhradně ze zdravotnické dokumentace poškozené a nevzal v úvahu k důkazu sdělený text přepisu zvukového záznamu z jednání rodičů poškozené a nemocnice dne 2. 12. 2009, obsahující skutečnosti beze vší pochybnosti pro hodnocení důkazů relevantní. Samotné hodnocení důkazů bylo navíc ztíženo netransparentním postupem soudu prvního stupně při provádění důkazů (viz b. 15, 52, 53) a k jeho úrovni nepřispělo ani „upřesnění“ konečných důkazních závěrů odvolacím soudem (b. 54-56). Zde je dán prostor obecným soudům k nápravě procesních vad. Nepřichází také v úvahu, aby tyto soudy pominuly vyjádření znaleckého ústavu (jeho zástupkyně, jež byla soudem vyslychána, b. 56 in fine) o významu desinfekce rukou jako prevence vzniku nozokomiální nákazy.

VI.

Závěry

60. Popsané procesní vady založily ústavněprávní rozměr případu, který byl na základě ústavní stížnosti posuzován. Kromě nich vedly k závěru o dosažení intenzity zásahu do základního práva na spravedlivý proces (čl. 36 odst. 1 Listiny), vyvolávající nutnost přezkumu, též další okolnosti. Jsou jimi zdravotní následky tvrzeného protiprávního jednání, závažnost téhož jednání z hlediska léčebně preventivní péče, výše požadované náhrady škody.

61. Ve sporech o náhradu škody na zdraví má zajisté poslední slovo soudce, klíčovým důkazem o příčinné souvislosti mezi potenciálním škodním jednáním (dějem) a vzniklou škodou však bývá znalecký posudek. Aby bylo rozhodnutí spravedlivé, přesvědčivé a vycházející z úplných skutkových i odborných podkladů, musí mít znalec (znalecký ústav) k dispozici veškeré dostupné a provedené důkazy, zejména pak ty, jež jsou bezprostředně způsobilé ovlivnit jeho závěry a nepřímo i rozhodnutí o merituu věci. Nestane-li se tak, nebo nevypořádá-li se znalec s takovým důkazem, jedná se o podstatnou vadu řízení, jež svou intenzitou dosahuje úrovně ústavněprávního přezkumu, a dochází k porušení ústavně garantovaného práva na spravedlivý proces ve smyslu čl. 36 odst. 1 Listiny. K tomu, aby měl znalec potřebné důkazy k dispozici, je zapotřebí jak součinnosti účastníků řízení (zejména žalobce v rámci povinnosti tvrzení a povinnosti důkazní), tak podle okolností případu i důkazní iniciativy soudu upravené ustanovením § 120 odst. 2 o. s. ř.

62. Vadou s popsánými důsledky trpí řízení tehdy, jestliže skutková zjištění nalézacího soudu poskytují alespoň základní obraz o okolnostech nezbytných pro znalecké závěry. Pak soud nemůže při právním posouzení věci vyjít jen z vágního konstatování znalce o existenci více možných příčin škody a o tom, že pravděpodobnost (podíl) té či oné příčiny v relaci ke vzniku škody nelze posoudit.

63. Ústavní soud vnímá, že znalci jako experti v daném oboru mají tendenci vyslovit (zejména ve vědeckých disciplínách, které to takřka bez výhrady umožňují) pouze závěry „čistě“ exaktní. Preferují z vnějšku nenapadnutelná stanoviska a v zájmu toho jsou a priori schopni relativizovat řešení, které může být následně ve sporu zpochybněno. Řádné posouzení důkazů zejména o škodách na zdraví však žádá, aby byl znalec schopen uvažovat též v určitém rozmezí včetně dimenzí počtu pravděpodobností. Má-li kupříkladu znalec k dispozici více reálných alternativ příčin vzniku škody, nesmí se vyhnout možnosti vyjádřit své závěry procentuálním vyčíslením pravděpodobnosti existence určitého kauzálního vztahu, nebo může využít též verbálního resumé založeného na důkazním standardu (zda je dosaženo vysoké míry pravděpodobnosti či nikoli).

64. Z důvodu porušení práva na spravedlivý proces Ústavní soud podle ustanovení § 82 odst. 2 písm. a) a odst. 3 písm. a) zákona o Ústavním soudu zrušil stěžovatelkou napadená rozhodnutí obecných soudů. Vedle zrušení rozsudku soudu prvního stupně a odvolacího soudu naložil obdobně s usnesením soudu dovolacího, neboť to samo o sobě v kontextu rozhodování o věci samé nemůže obstát.

Poučení: Proti rozhodnutí Ústavního soudu se nelze odvolat.

V Brně dne 26. srpna 2015

Ludvík David
předseda senátu